

GOSPODINJA IN MATI

LETO 1944

2. AVGUSTA

ST. 31

UZGOJA

O hvaležnosti

Ce odštejemo ljubezen, je hvaležnost ena najlepših srčnih lastnosti, a žal tudi silno redka. Danes jo večina smatra kot slabost, ki ovira človeku, da bi šel brezobzirno do zastavljenega cilja.

Kadar smo v sili, lahko prehodimo neverjetne razdalje, trkamo potrpeljivo na nešteta vrata, se ne naveličamo pripovedovati vedno znova o nujnosti naše zadeve, dokler ne dosežemo tistega, kar si po vsej sili želimo doseči. Tudi v cerkvi lahko nekateri prekleče ure in ure, kadar jim gre za to, da si izprosijo kakšno posebno milost. Ko pa so uslišani, jim je dostikrat vsaka beseda zahvale preveč in jim je vsaka četrt ure že neznosno breme, ki se ga čim prej otresejo.

Resnično, v pogledu hvaležnosti žival neštetokrat presega človeka. Psi so na primer izredno hvaležne živali. Celo zver je zmožna biti celo življenje hvaležna človeku, ki jo je rešil iz hude pasti ali jo obvaroval lakote. Človek s svojo neumrjočo dušo in s svojim visoko razvitim razumom pa je hujski od zveri, ker dostikrat že v naslednjih desetih minutih pozabi na dobroto, ki jo je prejel.

Kdo se na primer zjutraj spomni, da se je treba zahvaliti Bogu, da ga je varoval prejšnji dan in poslednjo noč vsega hudega, medtem ko so po drugih krajih padale bombe in uničevale nešteto življenj in premoženj. Komu od nas res pride na misel, da se vsak dan znova zahvali Bogu, da še živi in da ima vsega najpotrebnejšega za življenje, medtem ko tisoči in tisoči zaman zdihujejo po skorjici kruha. Nekateri živijo, kakor da bi si sami dali življenje in je od njih odvisno kaj so, kaj imajo in kdaj jih bo konec.

Razen Bogu bi morali biti hvaležni v prvi vrsti svojim staršem, ki so skrbeli za naš dušni in telesni razvoj. Ali pa tudi smo? Nekoč mi je razlagal nek mlad »vsevedenc pametnjak, da ni potrebno biti staršem hvaležen, da je to zastarela navada. Kajti starši da imajo prvič dolžnost, da skrbje za otroka, zakaj pa ga postavijo na svet. Ta dolžnost bi morala biti sama po sebi kre-

post, ki ne pričakuje zahvale. Drugič pa imajo starši v tem, da skrbje za otroka, že dovolj užitka in zabave in je s tem njihovi samoljubnosti zadoščeno. Ta mladič se je že zgodaj zastrupil s krivimi nauki narobemodrecev, ki hudobno sprevrčajo božje zapovedi in trdijo na primer o četrti božji zapovedi, da zahteva spoštovanje očeta in matere ne zato, da bi se otrokom bolje godilo, nego da se bo godilo bolje staršem.

Ni čuda, da ves svet narobe živi po naukih takih modrijanov. Le kakšen užitek more na primer imeti uboga delavska žena ali kmečka mati, ki ima kopico otrok, za katere gara dobesedno ko črna živina od jutra do večera in pošlje morda še katerega od njih v višje šole, samo da bi se mu dobro godilo. Ta sin pa, ko ga pride mati v svoji ponošeni obleki, razhojenih čevljev obiskat, da ga z raskavimi, ožuljenimi dlanmi poboža in objame, se je — sramuje in jo zataji. Cuden mora biti tak užitek!

Ali ne pripovedujejo sodni zapiski sodišč po vsem svetu nešteto žalostnih zgodb o ne-hvaležnih otrocih, ki so jih morali starši tirati celo pred sodišče, da so mogli dobiti od njih vsaj najpotrebnejši kosček kruha. In čim več so jim nekateri zapustili, tem grše so otroci ravnali.

Res, življenje ima svoje nepisane, nespremenljive zakone. Starši se morajo umikati mladim. Prav zato pa ni pametno, če smo do staršev nehvaležni, ker mora vsak mlad pomisliti, da bo tudi on sam nekoč star in potreben podpore mlajših. Če že neče vedeti za četrto božjo zapoved, naj se ozre okrog in sprevidi, da se dostikrat že po naravi sami maščuje nehvaležnost. Saj pravi ljudski pregovor: »Ti očeta do praga, sin tebe čez prag.« Otroci bistro opazujejo, kako ravnajo starši z dedkom in babico, zgledi pa, kakor vemo, bolj vlečejo od lepih besed. V stari šolski čitanki je bila nekoč povestica o nehvaležnem sinu, ki je očetu dal jesti v leseni posodi in ga zapodil v kot, ker se mu je od starosti tresla roka, da je včasih malo polil po mizi. Sinček pa reče temu nehvaležnežu: »Očka, kadar bom jaz velik, bom tebi dal jesti v koritu pri našem teličku.« Te besede so vendarle strez-

nile moža, da je odslej lepše ravnal s svojim očetom.

Kdor hoče, da mu bodo otroci resnično od srca hvaležni, naj jih pravočasno nauči te lepe lastnosti s tem, da bo sam kar največje hvaležnost izkazoval svojim svotlasim staršem in bo skupaj vsak dan s otroki zahvaljeval Boga za vse dobrote in tudi svojim bližnjim ne bo odrekal hvaležnosti za dobrote, ki jih je dolžan povrniti.

Prav nasprotno pa bi dosegli, če bi venomer govorili otroku, koliko skrbi imamo za-

radi njega in da nam do smrti ne bo mogel povrniti našega truda. Otrokom s tem obremenimo dušo s pretežkim obetkom nekega bremena, ki se ga začenja že zgodaj bati in se ga prav zaradi te težine hoče čim prej otresti. Otrokova hvaležnost mora priti prostovoljno, brez takega izsiljevanja, pa tudi brez izkoriščanja. Nekateri starši namreč mislijo, da otrok sploh ne sme odločati o svojem življenju in lahko poljubno razpolagajo z njim. Toda o tem prihodnič dalje.

PERUTNINA

Hude sanje

Soseda Poznečka je ležala v postelji; rada bi bila zaspala, pa se ji kar ni posrečilo. Misliła je to, premišljevala je ono, slednjič ji je prišlo tudi na misel, da si mora prihodnje leto prav golovo vzgojiti zgodnjih piščancev, ne samo od rac in gost, ampak to pot tudi od kokoši. Pri nedavnem kmetijskem predavanju je bila slišala, da je najugodnejši čas za valjenje zgodnja spomlad, to sta meseca marec in april. Najpoznejše v prvi polovici maja morajo biti piščanci na svetu. Govornik je tudi utemeljil svojo zahtevo po zgodnjem valjenju tako dobro, da mu je mati Poznečka kar energično prikimavala. Takrat v aprilu, je dokazoval, je najugodnejša toplota za mlado perjad. Zimskega mraza je konec, škodljiva poletna vročina pa še ni nastopila. Paša je kar najobilnejša. Mladi, sočni poganjki travic so polni beljakovin in lahko prebavljivi, dočim postanejo pozneje trdi, težje prebavljivi in mnogo manj redilni. V aprilu in maju dobivajo mladi piščanci tudi obilno mesne hrane v obliki žuželk, katerih je v tem času največ. Ko nastopi pozneje za piščance pevarna vročina, so najbujše že davno prebrodili, postali krepki in utrjeni; škodljivi jim ne morejo več do živoga. Paša je še prav dobra tja v jesen, piščanci vidno rastejo, do jeseni so godni. Ko nastopi zima brez paše in z njo drago krmljenje, so jarcice popolnoma zrele. Če jih keličkaj pravilno krmimo in nimamo prebladnih hlevov, nam pridno nesejo vse zimo, to je v mesecih novembru, decembru in januarju, ko so jajca najdražja. —

»Dač, je pritrjevala mati Poznečka napol v sanjah govorniku: »v aprilu morajo biti izvaljeni vsi piščanci! Da, in tudi lepo bom skrbela zanje, kar se tiče hleva in krme; tja v oktobru pa prično nesti, jajca se bodo lahko prodala in denar bom porabila za ... to in ... to ... in ono ...« A kaj vse bo kupila za ta denar, tega ni mogla več točno določiti, kajti nenadoma ji je šinilo v glavo, da so vse te zimske jajčarice

še Bog ve kje, pa tudi to, da v aprilu ponajvečkrat nima nobene koklje, ki bi ji valila in da kokelj tudi od drugod ne more dobiti; tista stara pura pa, ki jo ima, ne more biti vsemu delu kos. Zaskrbelo jo je, da bo najbrže tudi za naprej tako, kakor je bilo v pretečenih letih, da bo morala prosjati po vsej vasi za koklje, da jih pa ne bo dobila, da bo morala biti vesela, če se ji posreči dobiti nekaj mladih goskie, kokoški piščanci pa bodo morali zopet čakati na svoje rojstvo tja do poletja, zato pa dorusle jarcice pozimi ne bodo nesele jajc in ona ne bo mogla ničesar kupiti za tisti denar po zimi, ki ga ne bo. »Presneto je žalstava stvar ta kurja zalega,« tako je končno misliła in zaspala; a spanje je bilo nemirno.

A zdaj moram povedati nekaj važnega: mati Poznečka je jedla cmoke za večerjo; vedno jih je imela reva rada, ni pa menda vedela, da težka večerja napravlja težke sanje. Cmoki so se maščevali in pričarali pred njene oči več kinematografskih prizorov. Prvi prizor:

Nekdo se je vedel ob njej na postelji, bil je vedno večji in debelejši, in ko si ga natančneje ogleda, je bila njena stara pura, ki jo je imela mati Poznečka za svoj živ valilni stroj. Pura je posrehljivo bulila vanjo in govorila: »Skoraj 10 let sem že stara, hvala Bogu! Pa sem že sita tega sedenja, poskrbite za mlajše valilke! To večno valjenje, vedno in vedno zopet iznova, do grla sem ga sita, moji živi ne preneso več tega.« — Razprostrla je krila in pričela z njimi drsati po tleh kot razdražen puran, če mu pokažeš rdečo ruto; naenkrat pa se je razpočila v mnogo kosov in ti kosi so bili sami cmoki, ki so se pa nenadoma izpremenili v race in te so jela gagati:

»Dober večer, mati Poznečka, kako se vam kaj godi? Vi si želite mladih račic, pa ne znate nič kaj priti do njih. Eno samo puro imate in še to prestaro, koklje pa nobene. Poizkusite enkrat z nami, napravite nam gnezda v kurnici, takole v kakem skrivnem kotu iz slame in dračja. Če dobro

napravite, mati Poznečka, in že nam bo povšeči, bomo poskusile z valjenjem.

Po teh besedah pa so uprizorile divji ples, hitro pa so se razkadile v meglo in dim. Na njihovo mesto pa je stopil zopet drugi. Bil je petelin Kikiriki. Dostojanstveno je vstal pred gospo Poznečko, ji gledal resnobno v oči, je nekaj časa pokašljeval, kakor da ne more priti do prave uvodne besede, nato pa je pričel svojo govoranco:

Da je njemu vse eno, je zatrijeval; da je zdaj že v letih in da je obral dovolj uši in druge golaznj iz svojega hrbtišča, novih živalce te baže da prav za prav res ne potrebuje več. Toda tako ne sme iti več naprej, zato da je prišel sem, da spregovori možgato besedo. Za trenutek se je vtipil v svoje misli, nato pa je nadaljeval:

On da je zaročnik mnogih rodov, koliko da ima otrok in vnukov in pravnikov, tega niti ne ve in tudi ne more vedeti, pa mu tudi vedeti ni treba. Toda nekaj drugega mu dela težko srce; opaža namreč, da postajajo njegovi polomci vedno manjši in vedno bolj kilavi in to da mu ne gre v račun, to da je sramota.

Zopet je petelin pomolčal, nato pa se vstopil materi Poznečki prav tesno pred obraz in sopihal na vso moč jezno:

»Vi, mati Poznečka naj ukonabljate s svojimi poznimi valitvami ves kurji rod! Zakaj ne poskrbite pravočasno za kocklje? Ali ne veste, da se kokoši pripravi za valjenje šele potem, ko je nanesa neko število jajc? Tako je bilo vedno na svetu in bo ostalo tudi za naprej. Če pa ne morete dobiti žive kocklje, zakaj ne daste o pravem času valiti potrebnega števila jajc z valilnim strojem? Ali ste res tako detinsko naivna — da ne rabim hujšega izraza — da mislite, da zna kura bolje valiti kot dober valilni stroj? — Če se vam izležejo piščanci šele v juniju ali, kakor lani, celo šele v juliju in če pozimi ne poskrbite za toplo kuritico brez prepriha, potem seveda pute ne morejo zgodaj nesti, zato pa tudi ne pravočasno valiti. Ubogi petelin ne morem preprečiti vseh teh vaših kozlovščin, ponavljam pa, da je tako ravnanje sramota za vas kot gospodinjole!

Nato se je petelin grozno razsrdil, mahal s krili in kričal na vseh glas, da stoga ne prenese več, potem pa je postal orjaško velik, zagrabil je ubogo Poznečko za lasa in sfrčal z njo skozi okno. Nesel jo je nad hišo vedno višje proti oblakom, nenadoma pa jo je izpustil. Uboga mati Poznečka je imela še veliko srečo, da je pala nazaj naravnost v svojo posteljo. —

Lahko si pa mislite, da se je pri tem sbudila, da se je kar kuhala od vročega potu in se neznanako jezila nad ubogim petelinom.

Poznejo mi je pripovedovala te sanje in me vprašala, kaj da bi utegnile po mojem mnenju pomeniti.

»Gospa Poznečka,« sem odgovoril, »Bog je svojim vernim marekaj razodel v sanjah; pa tudi vaše sanje niso brez pomena. Vaša pura ima popolnoma prav; stara je že, ne zmaguje več, poskrbeti morate za nadomestilo v njeni službi. Tudi rase Vas niso nagale. Če jim pustite jajca v lepem, skrivnem gnezdu in jih ne jemljete vsak dan proč, pride večkrat eni ali drugi na misel, da se vsede in začne valiti. Najbolj prav pa je imel petelin! To vam je res junak; s tako težo, kot je Vaša in tako po bliskovo brez najvišje strehe! Vsa čast mu! Pa tudi poučil Vas je pravilno. Kokoši vale šele potem, ko so nekaj časa nesle; jajca pa neso zgodaj spomladi le, če jim pozimi dobro postrežete in — če so bile same zgodaj (vsaj do srede maja!) izvaljene. Če teh pogojev ne izpolnite, potem je le naravno, da začno pozno nesti in če pozno neso, dobite samo ob sebi umevno tudi samo pozne kocklje in tako se ta prebita reč suče vedno v krogu paokoli. Oskrbite si pur ali kopumov, prisilite jih k valjenju, veliko enostavneje pa je; nabavite si v vasi valilni stroj ali pa dajte valit komu drugemu, ki razpolaga s to pripravo, tako dobiti zgodnje piščance, lepo jih oskrbite, skrbite pozimi za dobre kuritice in potem? — Potem boste dobili dovolj jajc pozimi in v zgodnji spomladi in potem ste rešeni teh nezrečnih poznih valitev.«

»Gospa Poznečka,« sem pristavil še na koncu, »svederni smoči so Vam lahko še v največjo korist, ako Vam prinese vedno tako poučnih sanj, in pridno jih jejite!«

Zena se mi je dobrohotno zahvalila z izjavo, da imam jezik tako poln bodic kot jež kožo. S tem je pa tudi naša zgodba pri kraju.

Nasveti za dom

Kolerabe ne postanejo nikdar lesnate, če dodamo k vsaki rastlini nekoliko čiliskega solitra.

Če kadi in sodi tečeje, natlačimo v razpoke klejni prah in jih napolnimo z vodo. Voda klej napne in špranje se zamašijo.

Cvetlice gnojimo na ta način, da dodamo vodi za zalivanje nekoliko kapelj salmijaka.

Zelenjava ohrani pri kubanju svojo lepo barvo, če denemo v vodo malo jedilne sode. Kadar kuhamo zelenjavo, jo denemo v vrelo vodo in nikakor ni prav, če vrelo vodo vlijemo nanjo.

Čebule ohranimo dalj časa, če jo, spleteno v venec ali v mreži obesimo v dim.

Kumare so boljše za prebavo, če intrebimo peške in vlaknino ter zročemo samo meso. Namesto s poprom jih potresemo s papriko.

Ali lahko jemo sadje in istočasno pijemo vodo?

Včasih slišimo, da je temu ali onemu škodovalo uživanje sadja. V večini primerov lahko trdimo, da sadje ne nosi za to nikake odgovornosti. Lahko pa se zgodi, da uživanje sadja škoduje, a le zato, ker ga uživamo v zvezi s hranili, ki se iz katerega koli razloga ne skladajo z njim.

Včasih ljudje niso polagali mnogo važnosti na take stvari. Raziskavanja v zadnjih letih pa so prinesla marsikatero razjasnitev. Posebno važno je vprašanje, če in v koliko škoduje zdravju, če pri uživanju sadja istočasno pijemo tudi vodo. Zdravniki si v tem vprašanju niso popolnoma edini. V splošnem lahko trdimo, da ne škoduje zdravju, če jemo le malo sadja in pijemo samo nekoliko vode. Posebno če se človek na to navadi, mu nikakor ne more škodovati.

Cisto drugače pa je, če uživamo sadje in vodo ali druge tekočine v večji količini. Če na sadje vlijemo vodo, se začne napejati. Znanstveni poskusi so privedli v tem oziru do zanimivih ugotovitev.

V nekem znanstvenem laboratoriju so razsekali na drobne kosce različno sadje: jabolka, češnje, slive, rdeče jagode itd. Razgrela so ga na 37 stopinj (to je namreč normalna temperatura človeka) in dodali nekaj vode. Temnordeče češnje so se najbolj napele. Po eni uri se je njihov obseg podvojil. Drobne, kisle češnje so se napele za 60 do 90%. Tudi kosmulje so se zelo napele. Drugo sadje pa manj. Jabolka samo 10—20%. Iz tega je razvidno, da z jabolki lahko pijemo vodo, nikakor pa ne s češnjami in kosmuljami, vsaj ne v večji količini.

Kar se je namreč zgodilo v laboratoriju, se zgodi tudi v želodcu in črevesju. Sadje se napne, želodec in gornji del črevesja se prenapolni. Zaradi tega nastopijo ovire v dihanju in utripanju srca. V želodcu in črevesju nastopijo močne bolečine.

Posebno nevarno je, če pride vodo v dotiko z nezrelim sadjem. Tako sadje že samo po sebi razdraži želodec in črevesje in zato je še drugo škodo težje prenesti. Skupno uživanje sadja in piva je že tudi v majhnih količinah škodljivo. Tudi preveč mrzlo sadje lahko škoduje. To pride v poštev posebno pozimi. Zato ga moramo prinesli vsaj nekaj ur pred uporabo v zakurjen prostor.

Pred sadjem pa lahko pijemo vodo brez skrbi, ker voda izgine iz želodca še preden pride sadje vanj. Med in potem ko smo jedli sadje smemo piti vodo le v zelo majhnih količinah. Kdor pa ima občutljiv želodec in črevesje, pa je sploh ne sme pokusiti.

Sicer pa vsebuje sadje že samo dovolj tekočine, da ugasi žejo in nikakor ni nujno, da bi si jo gasili še z vodo.

Če otrok noče jesti...

Poldne je. Kočno je družina zopet enkrat vsa zbrana. Otroci so prišli iz šole, oče se je vrnil s polja ali iz tovarne in mati kliče h kosilu. Kako dobro se počuti družina, ko je vsaj za nekaj časa skupaj, ko mora med dnevom vsak po svojem delu.

Le da bi se ne bilo treba vedno jeziti na malo Metko, ker noče jesti! Starši so poskusili že vse mogoče, a kar nemogoče jo je pripraviti, da bi jedla. Sorodniki so dali najbolj raznovrstne nasvete. Stric Jože je nasvetoval nelzprošno strogost, stara mati pa je bila nasprotnega mnenja. Mati je poskusila oboje, a brez uspeha.

Nekega dne pa je prišla na obisk teta Liza, ki je odgojila lepo kopico otrok in vse spravila h kruhu. Zdaj je uživala zasluženi počitek in zato je lahko ostala na obisku par tednov. Takoj se je spravila na delo, da pomaga zaskrbljenim staršem iz zadrege.

Ko je Metka šla v šolo, je dobila za malico čisto majhen košček kruha, zato pa eno jabolko ali pest krhljev več kot prej. Teta ji je naročila, da mora pojedsti malico že ob desetih in prkarit je prišla celo v šolo, da se prepriča, če jo mala uboga.

Ko se je Metka vrnila iz šole, jo je teta spraševala o njenih doživljajih v šoli in ni niti z eno besedo omenila kosila; kaj šele, da bi z otrokom razpravljala o tem, kaj je dobro in kaj ne. Sploh ni polagala na hrano nobene važnosti.

Tudi pri mizi je stalno obračala otrokovo pozornost na druge stvari. Če je Metka začela izbirčno brskati po krožniku, ji je kar med razgovorom vtaknila par grizljajev v usta ne da bi o tem kaj rekla. Če so drugi pojedli pred njo, je niso čakali, pač pa je brez vsakih groženj morala vzeti krožnik in pojedsti ostalo v kuhinji. V začetku je bilo precej solz, a kmalu se je mala naučila jesti hitreje.

Prej Metka mnogih stvari sploh ni hotela jesti. Teta pa je bila mnenja, da mora zdrav otrok jesti vse in polagoma je dekllico odvadila izbirčnosti brez kreganja in kaznovanja, a z odločno nepopustljivostjo. Če Metka kake stvari ni hotela jesti, ni dobila za to nadomestila in se je kmalu vdala.

Preden je teta odšla domov, se je Metka tako zelo spremenila, da je ni bilo treba nikdar več kregati pri mizi.